

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ Й ОСВІТНЬОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМЕНІ ПРОФЕСОРА Є. ПЕТУХОВА

Шляхи підвищення ефективності виробництва
продукції тваринництва

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 202М
спеціальності 015.18 Професійна освіта
(Технологія виробництва і переробки
продуктів сільського господарства)
Освітньо-професійної програми Професійна
освіта (Технологія виробництва і переробки
продуктів сільського господарства)
Фурсенко Катерина
Керівник д.е.н., доцентка Петренко В.С.
Рецензент: д.е.н., професор Мохненко А.С.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи визначення ефективності виробництва продукції тваринництва	5
1.1. Сучасний стан виробництва в галузі тваринництва	5
1.2. Методологічні основи визначення ефективності виробництва	13
РОЗДІЛ 2. Аналіз господарської діяльності підприємства	19
2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства	19
2.2. Основні економічні показники діяльності підприємства	26
РОЗДІЛ 3. Перспективи розвитку і шляхи підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва	31
3.1. Економічна ефективність виробництва продукції тваринництва	31
3.2. Шляхи підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва на підприємстві	47
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

ВСТУП

Актуальність теми. Згідно з об'єктивною закономірністю, що склалася століттями, країна, якщо вона хоче бути сильною і незалежною, повинна особливо хвилюватися про власне продовольче забезпечення і відродження економіки починаючи з сільського господарства.

Роль галузі птахівництва полягає у забезпеченні населення цінними продуктами харчування. Тому перед цією галуззю сільського господарства стоїть задача збільшити кількість харчової продукції птахівництва і покращити її якість, що неможливо без подальшого розвитку науково-технічного прогресу, інтенсифікації процесів переробки і збереження продукції.

Удосконалення технології виробництва націлене на покращення оптимальних умов, які відповідають фізіологічним потребам курей, збільшують їх продуктивність при помірних цінах на корми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана у межах ініціативної науково-дослідної теми кафедри економіки, фінансів і підприємництва "Теоретичні, методологічні та практичні аспекти конкурентоспроможного розвитку підприємств регіону" (державний реєстраційний номер 0117U003286). У рамках даної теми автором розроблені заходи щодо підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні шляхів підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва в сучасних умовах господарювання.

Для досягнення поставленої мети визначено такі основні **завдання:**

– обґрунтувати теоретичні положення щодо ефективності виробництва;

- аналіз розвитку птахівництва в господарстві;
- обґрунтування системи показників при обчисленні ефективності виробництва продукції;
- пошук організаційно-економічних заходів покращення ефективності виробництва.

Об'єктом дослідження є процеси підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти пошуку шляхів підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва.

Методи дослідження. У роботі використовувались такі методи дослідження, як системний аналіз – для розчленування і деталізації об'єкта дослідження на важливі окремі складові елементи; групування – для визначення залежності показників одне від одного; синтез – для узагальнення різних аспектів аналізу; абстрагування – для формування узагальнених висновків на основі системного аналізу і синтезу.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному системному обґрунтуванні теоретичних і практичних положень і рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання їх на підприємстві в сучасних умовах господарювання.

Апробація результатів роботи. Основні положення і результати наукових досліджень, що містяться у роботі, оприлюднені автором на всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції "Актуальні процеси економічного розвитку в сучасних умовах" та на міжнародній науково-практичній конференції "Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти".

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

1.1. Сучасний стан виробництва в галузі тваринництва

Птахівництво – одна з важливих галузей народного господарства. Вона дає населенню цінний продукт харчування – яйця і м'ясо. Яйця – унікальний дієтичний продукт, до складу якого входять повноцінні білки – до 12%, жирів – також до 12%, вуглеводи, вітаміни і мінеральні речовини. Поживність курного яйця близько 75 кал. Високими споживчими і дієтичними якостями вирізняється і м'ясо курей.

Ця галузь одна із скороспілих в тваринництві, котра поряд з високими репродуктивними якостями характеризується високою оплатою корму і вигідне для застосування промислових технологій.

Птахівництво України – одна з галузей тваринництва, переведених на індустріальну основу. Це дозволяє вивести його в число високорентабельних галузей і вирішити в основному проблему забезпечення населення яйцями, і значно збільшити виробництво м'яса птиці. За 70-80 роки на Україні була проведена детальна робота по дальшому розвитку птахівництва, підвищенню економічної ефективності галузі. Була закінчена спеціалізація птахофабрик і птахо господарств, організована система племінних господарств яєчних і м'ясних курей.

Спеціалізовані птахівничі господарства основа промислового птахівництва. По характеру організації технічного процесу виробництва продукції наближається до промислових підприємств. Це дозволяє широко впроваджувати в практику прогресивну технологію, основу на досягненнях науки. Питома вага спеціалізованих підприємств в птахівництві України досягла 80%.

В системі Головптахопрому АПК України налічувалось 201 птахівниче підприємство, з них 115 птахофабрик, 46 птаходержжозів і 40 племінних господарств. Діяли 380 спеціалізованих колгоспних ферм і 118 міжгоспних підприємств.. В середньорічному об'ємі закупок яєць це складає 24, а м'ясо птиці – 43%.

За статистичними даними в 2019 р. В структурі виробленого м'яса у всіх категоріях господарств АПК України на яловичину прийшлося 50,5%, свинину – 36,3%, м'ясо птиці – 10,1%.

У валовій продукції сільського господарства частина птахівництва складає близько 6%, а у продукції тваринництва – 15%. М'ясо птиці досягає майже десятої частини в загальному об'ємі виробництва м'яса.

Галузь птахівництва, як у цілому сільське господарство, знаходиться в тяжкому стані. До 2019 року продовжувалось скорочуватись поголів'я птиці. Таким чином, на початок 2019 року у всіх категоріях господарств налічувалося 123,7 млн. голів птиці. Поголів'ю країна повернулася на рівень 1968 – 1969 рр., цей рівень на 2,4 млн. гол. (на 1,9%) менше ніж в попередній рік і в 2 рази менше, порівняно з кінцем 2010 року.

Потрібно відзначити, що значно більшими темпами зменшувалось поголів'я птиці в господарствах суспільного сектору. Так в Херсонській області зменшилось поголів'я в порівнянні з 2010 роком на 86%. В приватному секторі поголів'я залишається на одному рівні – 2993 тис. гол. в 2019р.

Більша частина поголів'я птиці сконцентровано в господарствах приватного сектору. Якщо на кінець 2010 року тут було 46% всього поголів'я птиці, то на кінець 2019 року питома вага приватного сектору в загальному поголів'ї птиці зросла до 85 ,4%. Але ця перевага досягнена не за рахунок збільшення поголів'я, а із-за скорочення поголів'я суспільного сектора.

Зменшення поголів'я птиці супроводжувалось зменшенням її

продуктивності. В сільськогосподарських підприємствах Херсонської області від однієї курки-несучки в середньому за 2019 рік одержано 1447 яєць, що на 42 шт. Менше ніж в 2010 році і на 13 яєць менше ніж в 2019 році. Як позитивний момент слід відзначити зростання продуктивності курей в 2019 році.

Зменшення поголів'я птиці і зменшення її продуктивності призвело до зменшення об'ємів виробництва і продажу продукції птахівництва в Україні. В 2019 році усіма категоріями господарств вироблено 193,2 тис. т. М'яса птиці, що в 3,7 раз менше ніж в 2010 році. Виробництво яєць в 2019 р. Зменшилось на 45,9% але в порівнянні з 2019 р. Це більше на 66,9 млн. шт. (0,8%) .Це в значній мірі обумовлено станом кормової бази. За 1997 р. Витрати кормів для птиці зменшилися на 36,6% (в порівнянні з 2010 р. – відповідно в 4,3 і 5,4 рази).

Кожен рік зменшується співвідношення виробництва продукції птахівництва між сільськогосподарськими підприємствами і господарствами приватного сектору. Якщо в 2010 році господарствами суспільного сектору Херсонської області було вироблено 48,4% від спільного виробництва м'яса птиці то в 2019 р. Цей показник зменшився до 13%. Частка виробництва яєць господарствами суспільного виробництва м'яса птиці, то в 2019 р. Цей показник зменшився до 13%. Частка виробництва яєць господарствами суспільного сектору зменшилась від 69,2 до 31,0%.

Продаж м'яса птиці господарствам суспільного сектору, як і інших видів продукції тваринництва, зменшується безперервно. В 2019 р. сільськогосподарськими підприємствами області реалізовано по всіх каналах (включаючи бартерні операції) 663,7 т. м'яса птиці, що складає 82,2% від рівня минулого року і всього тільки 5,6% 2010 р. Доля сільськогосподарських підприємств у загальному підприємстві м'яса становить лише 8,8%.

Реалізація яєць господарствами суспільного сектору має не

кращий стан. В 2019 р. було реалізовано 20,8 млн. шт. яєць, що на 90% менше рівня 2010 року і на 39% рівня 2019 року.

В порівнянні з 2010 р. змінились канали реалізації продукції птахівництва. Якщо в 2010 році 98,9% яєць продавались заготівельним організаціям, включаючи організації споживчої кооперації, то в 2019 р. всього лише 7,2% яєць реалізовано заготівельним організаціям, 61,5% на ринку і 28,4% - по бартерним угодам, населенню через громадське харчування та на оплату праці реалізовано 2,9%.

Для вивчення причин, котрі утримують розвиток птахівництва, органами державної статистики проведено обстеження птахофабрик і сільськогосподарських підприємств, котрі займаються вирощуванням птиці.

Виробництвом м'яса. Було обстежено 1128 господарств суспільного сектору, якими виробляється майже весь об'єм м'яса птиці і яєць в цьому секторі. Результати обстеження підтвердили спільне складне становище галузі птахівництва. Поголів'я птиці в господарствах значно скоротилось, а в окремих перевірених підприємствах склався критичний стан виробництва.

Скорочення падежу птиці залишається гострим питанням скорочення поголів'я. В 1997 р. на птахофабриках загинуло 14,9 млн. голів, або 46,2% від спільного поголів'я птиці, котра була на кінець року (в 2010 р. падіж склав 27,3%).

Однією з основних причин падежу поголів'я птиці були хвороби (полуроз, гамборо, хвороба Марека), котрі обумовлені незадовільним проведенням зооветеринарних заходів. По цій причині загинуло 76,1% птиці від загального падежу.

Поголів'я птиці і загальні об'єми виробництва продукції птахівництва безпосередньо залежить від стану кормової бази. Дефіцит концентрованих кормів 2010-1997 рр. привів до зменшення поголів'я птиці на 16,6%. Таким чином, в обстежених господарствах використано

по 0,37 – 0,35 ц. корм. од.

Незадовільне забезпечення комбікормами, низька їх якість, незбалансоване харчування мінеральними засобами і вітамінами призводить до зниження продуктивності птиці і збільшення її падежу. Та якщо в минулі роки було складно закупити корми із-за її високої ціни і відсутності оборотних коштів в господарствах на їх придбання.

Ще одна причина падежу птиці – несприятливі умови утримання. З цієї причини в 1997 р. загинули 1 млн. голів птиці (7%). В наслідок перебоїв в постачанні електроенергії, її відключення і дефіциту нічного опалення порушує мікроклімат і не забезпечується необхідний тепловий режим для молодняку птиці.

В зв'язку зі зменшенням поголів'я птиці зменшилось і виробництво продукції птахівництва - м'яса і яєць. При цьому в 2010 р. половину спільної кількості виробленого м'яса птиці складало м'ясо бройлерів, а в обстежених господарства Дніпропетровської і Закарпатської областей – близько 90%. Високу економічну ефективність забезпечувало виробництво м'ясних курчат (бройлерів) при інтенсивній відгодівлі, що мало велике значення для економії кормів, збільшення виробництва продукції. В 2019р. виробництво м'яса бройлерів в обстежуваних господарствах зменшилось в 16 разів в порівнянні з 2010 р., а в окремих областях (Закарпатська, Полтавська, Івано-Франківська) воно було зовсім зупинено.

Порушення співвідношення цін на промислову продукцію, котра використовується в аграрному секторі і на продукцію сільського господарства привело до того, що виробництво м'яса птиці поступово перетворилося в збиткове. В 2019 році рівень збитковості в цілому по сільськогосподарських підприємствах Херсонської області при реалізації м'яса склала відповідно – 29,9% а в 2010 р. цей напрямок птахівництва був прибутковим і рівень рентабельності досягав 23,2%.

За даними обласного статуправління із господарств. Котрі

займаються вирощуванням птиці, в 2019 році збиткові. Передбачення, що в майбутньому результат фінансово-господарської діяльності буде негативний. В багатьох випадках це пов'язано з неповним використанням виробничих потужностей. В останні роки загальна проектна потужність птахівництва була використана тільки на чверть, тоді як в 2010 році цей показник склав 85%. В більшості господарств невикористані площі стоять зачиненими, ремонтні роботи не проводяться з причин відсутності грошових коштів, будівлі руйнуються.

Виробництво яєць в області в 2019 р. було прибутковим, рівень рентабельності становить 9,5%. 19 господарств із 30 були безприбутковими.

Підвищення результативності виробництва продукції птахівництва значною мірою залежить від кваліфікації кадрів і інтенсифікації виробництва. В результаті падіння рівня інтенсивності птахівництва збільшується трудомісткість виробництва продукції. Таким чином середньо облікова чисельність робітників, зайнятих в птахівництві, в 2019 році зменшилась на 38% в порівнянні з 2010 роком, але не за рахунок комплексної механізації ручної праці, а в результаті скорочення поголів'я птиці.

Серед основних причин кризи в галузі можна виділити збитковість, високу ціну в результаті високої собівартості власного виробництва продукції. Обстеження показали, що всього лише 15% керівників птахо господарств задоволені ринком збуту своєї продукції, а серед 76% негативних відповідей більшу частину склали підприємства, де відсутня налагоджена система збуту продукції.

Ринок вимагає значного розширення асортименту птахівницької продукції, випуск нових видів виробів в сучасній, якісній упаковці. Необхідно направити маркетингові служби на поглиблене вивчення місцевого і регіонального ринків, а також поширювати об'єм оптової торгівлі через власні магазини, утворювати невеликі оптові

підприємства, включаючи оренду існуючих баз.

Проте, незважаючи на труднощі в галузі птахівництва, 38% обстежених господарств планують збільшення поголів'я птиці і в майбутньому 37% - залишити поголів'я без зміни і тільки лише 13% планують його скоротити.

Про деякі позитивні зрушення в галузі птахівництва засвідчують результати роботи за 2019 рік. За цей період у всіх категоріях господарств області поголів'я птиці збільшилося на 565,7 тис. гол., а в сільськогосподарських підприємствах – 349,1 тис. гол.. Це може стати початком зростання виробництва яєць і м'яса птиці.

Для закріплення цієї позитивної тенденції для покращення ситуації в галузі птахівництва і її відродження потрібно в першу чергу утворити міцну кормову базу, використовувати ефективні технології вирощування товарно-племінної птиці, вирішити питання паритету цін на продукцію птахівництва, для кормів і медикаментів використовують відповідні економічні механізми стимулювання господарств, котрі займаються птахівництвом.

Відповідальні задачі стоять перед птаховодами України по збільшенню економічної ефективності галузі, покращенню організації праці. Головну увагу тут приділяють зниженню собівартості, постійний пошук нового, прогресивного, а також використання досягнень науки і передового досвіду.

Птахівництво в усьому світі продовжує свій інтенсивний розвиток, стаючи для багатьох країн основним постачальником дієтичних продуктів харчування.

Виробництво м'яса птиці в 1998 році досягла 53 млн. т., в тому числі курей і бройлерів – 46 млн. т., індиків – 4,4 млн., качок – біля 2,5 млн. т. В США в тому ж році вироблено 14,5 млн. т. м'яса птиці, з них 12 млн. т. бройлерів. Інтенсивно нарощує випуск м'ясної продукції Китай, Бразилія. Особливу увагу приділяють покращенню якості цієї

продукції. Виробництво яєць у світі також зберегло тенденцію до росту і за 5 останніх років збільшилось на 17%.

Виробництво яєць (включаючи інкубаційні) в усьому світі в 2019 р. перевищило 48 млн. т. (близько 800 млрд. шт.). Щоденний приріст (за останні 3 роки) коливається від 3 до 4%. Лідером в виробництві яєць являється Китай, на долю якого припадає близько 40% світового об'єму виробництва.

Стан галузі птахівництва не можна розглядати у відриві від економіки всього агропромислового комплексу, яка в тій чи іншій мірі впливає на виробництво яєць і м'яса птиці. Вперше за останні 10 років економічних реформ в сільському господарстві намітились позитивні тенденції, перш за все в землеробстві. Продовжується спад поголів'я, а звідси і скорочення продовольчих ресурсів в країні.

Та говорити сьогодні про добробут яєчного птахівництва, хоча б відносно все таки передчасно. Дуже багато збиткових господарств, а низький рівень рентабельності в інших не дозволяє їм нормально функціонувати.

Покращити положення справ у галузі, в першу чергу її фінансовий стан, як відомо всім, можна або за допомогою зростання витрат на її виробництво. Першу проблему сьогодні треба розглядати в прямій залежності від світових цін і купівельної спроможності населення. А другу – від цін на сировину і продукцію, яка використовується в галузі.

Підприємства яйцевого напрямку також повинні прагнути до переробки всіх курей-несучок як бракованих, так і по закінченні строку використання.

Друга важлива проблема, рішення якої може оздоровити економіку галузі – це зниження затрат на виробництво продукції. Резерви для цього є в будь-якій ланці технологічного ланцюга – від інкубатора до прилавку, про що і свідчить вивчення діяльності окремих господарств.

Економічно вигідно розширювати виробництво продукції птахівництва в зонах її споживання.

У нинішніх умовах птахо підприємствам потрібно постійно шукати надійних партнерів у системі збуту продукції, формуючи довгострокові договірні відносини. При відсутності достатньої кількості вільних обігових коштів кожному окремо взятому птахопідприємству знаходити нові канали збуту своєї продукції досить складно.

1.2. Методичні основи визначення ефективності виробництва

Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва в умовах його послідовності інтенсифікації неможливе без об'єктивної економічної оцінки різних явищ, які мають місце сільському господарстві. На основі ж одного критерію економічної ефективності таку оцінку дати неможливо. Необхідні конкретні показники, які відображають вплив різних факторів на процес виробництва. Лише система показників дозволяє провести комплексний аналіз і зробити достовірні висновки про основні напрямки підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. За допомогою системи показників можливо конкретизувати основні і допоміжні критерії (часні, специфічні) дати загальну кількісну і якісну характеристику економічних процесів, пов'язаних з ефективністю виробництва.

Всі сторони процесу росту ефективності взаємопов'язані і недостатній догляд до динаміки і факторів зміни якого-небудь показника може привести до цілого погіршення стану всієї системи.

Основний принцип дії системи показників економічної ефективності – всеоб'ємне відображення причинно-наслідкових зв'язків, які використовуються і всіма видами економічного ефекту. Система показників ефективності повинна бути частиною створюваного проти

затратного механізму господарювання, тобто орієнтувати керівників всіх рівнів і трудові колективи підприємств на зниження витрат виробництва продукції при зростанні її якості до світового рівня, на економію всіх витрат і ресурсів в розрахунку на одиницю споживаючих властивостей виробів.

Системою показників необхідно характеризувати всі складові виробництва: по-перше, одні показники є спільними для всіх складових і рівній народного господарства, другі мають галузевий характер; по-друге показники, які виражають натуральний і ціновий аспекти економічної ефективності виробництва; по-третє, частина показників відображає загальний рівень економічної ефективності виробництва, друга - ефективність використання окремих видів виробничих ресурсів; і четверте, вони відображають затратно-ресурсну характеристику економічної ефективності виробництва.

Необхідно підкреслити, що ефективність всього цілого виробництва залежить від того, наскільки ефективно функціонують його елементи – конкретні виробничі одиниці.

В умовах становлення ринкової економіки в АПК зростає значення розробок найбільш ефективних і рентабельних шляхів розвитку сільськогосподарського виробництва.

Перед цим необхідно провести глибокий і усесторонній аналіз досягнутої ефективності виробництва кожним конкретним підприємством, тенденції і особливості його змін.

Показники роботи будь-якого підприємства будуть змінюватися особливо в умовах ринку, коли мова іде про успішну господарську діяльність, про переміщення на ринку, досягти переваги над своїми конкурентами.

По мірі ускладнення господарського механізму ринку система показників стає дедалі все більш складною, ураховуються всі особливості діяльності підприємств, тобто створюється необхідність

комплексної оцінки.

Тому в нових умовах господарювання будуть більш доречні: система показників, які характеризують фінансовий стан підприємства; система показників ефективності використання виробничих ресурсів.

Ефективна робота підприємства відображається перш за все, оцінкою фінансового стану його діяльності.

Фінансовий аналіз набуває першочергового значення, так як фінансові ресурси – єдиний вид ресурсів підприємства, які трансформуються безпосередньо з мінімальним часовим кроком в будь-який інший вид ресурсів і від того, наскільки доречно вони транспортуються в основні і обігові засоби, а також в засоби стимулювання робочої сили, залежить фінансовий стан підприємства в цілому, його власників і робітників.

Важливе значення при аналізі виробництва продукції птахівництва надається таким показникам, як виробництво праці, продуктивність, рентабельність, об'єм виробництва (в натуральному і грошовому вираженні) собівартість, фондвіддача, ресурсозабезпеченість, в деяких випадках кількість виробленої продукції на одиницю земельних угідь.

Результати виробництва, економічної ефективності птахівництва неможливо виразити яким-небудь одним показником. Для цього необхідна система показників, за допомогою яких можливо не тільки визначити забезпеченість господарства ресурсами, рівень їх використання, але і виявити шляхи підвищення економічної ефективності (рентабельність, виробництво, собівартість), виявити фактори, які мають на неї вплив (порода птиці, продуктивність, організація праці, система утримання, збалансованість годівлі).

Результат процесу виробництва найкращим чином характеризується вартістю валової продукції, вона дає найбільш повне уявлення про об'єм виробленої продукції, відображає прямий вклад підприємства в народногосподарський ефект. Показники, розраховані на

базі валової продукції, більш об'єктивно вимірюють ефективність праці трудових колективів підприємства.

Традиційними показниками, які визначають ефективність використання важливих видів ресурсів, є виробництво праці, фондівіддача і виробництво валової продукції на 1 грн. Виробничих затрат.

Кожен з цих показників характеризує одну сторону господарського процесу, але в системі вони відображають економічної ефективності виробництва, як окремого підприємства, так і при проведенні порівняльного аналізу підприємства, району, області, регіону.

Крім цього слід використовувати і показники ефективності.

В якості ефекту необхідно використовувати показник валового доходу, так як він в меншій мірі підлягає дії цін, що дозволяє точно відображати результати діяльності конкретного підприємства. Валовий дохід впливає на прибуток. Прибуток є перетворюваною формою чистого доходу. В кількісному вираженні вони можуть не співпадати, так як прибуток утворюється тільки від товарної частини продукції, а чистий дохід існує в усій валовій продукції.

Прибуток являє собою різницю між виручкою від реалізації продукції і сумою затрат на виробництво і реалізацію продукції.

Необхідно застосовувати показник ефективності, який би в цілому відображав результати виробничо-фінансової діяльності.

Таким показником може бути рівень рентабельності. В промисловому птахівництві рівень рентабельності знаходять за формулою:

$$U_p = \frac{П}{C} \times 100 \quad (1.1)$$

де U_p – рівень рентабельності, %

$П$ – прибуток, тис. грн.

C – повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.

В системі показників економічної ефективності важливе місце займає собівартість продукції.

Для знаходження продуктивності праці в птахівництві розраховують натуральні і вартісні показники, кількість виробленої продукції на одну людину-годину, людину-день, на одного середньорічного робітника.

Для якісної оцінки праці господарств на перший план поставлено показник продуктивності. В господарствах особистого напрямку яйценосність на одну курку-несучку, в бройлерному птахівництві – середньодобовий приріст живої ваги бройлерів, вихід молодняку на одну несучку.

Традиційні показники використання основних виробничих фондів – фондівіддача, фондомісткість, фондооснащеність, фондоозброєність.

Розвиток птахівництва здійснюється за допомогою великих вкладів на будівництво птахофабрик, оснащення їх енергоємними машинами і обладнанням. Тому дуже важливо оцінити як використовуються введені до строю потужності. Під виробничою потужністю підприємств розуміють можливість виробляти максимально можливий об'єм кінцевого виду продукції за визначений проміжок часу.

Таким чином, результати виробництва, економічну ефективність птахівництва не можна виразити яким-небудь одним показником. Це можна зробити системою показників, яка в свою чергу залежить від провідних факторів: природних, матеріальних, трудових, організаційно-економічних.

В сьогоденних умовах, коли гарантом економічної і соціальної стабільності виступає вже не держава, а особисті результати праці, господар засобів виробництва і створеної продукції заінтересований в високоефективному веденні господарства, у вірній його оцінці. Та і сам ринок передбачає економічні взаємовідносини між працюючими

товаровиробниками лише через вірну систему показників оцінки ефективності можливий стабільний і взаємовигідний обмін товарами, розширене відтворення будь-якого господарства. Тому необхідно постійне удосконалення застосовуючи на практиці показників ефективності виробництва.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства

Сільськогосподарське птахівниче племінне закрите акціонерне товариство (СПП ЗАТ) "Чорнобаївське" виникло у результаті реорганізації сільськогосподарського птахівниче-племінного підприємства, яке відбулось 12 травня 1996р.

СПП ЗАТ "Чорнобаївське" розташоване на 17 км. від Херсону у Білозерському районі. З обласним центром зв'язане дорогою з твердим покриттям. Найближча станція знаходиться в 15 км.

Агрокліматичний район Херсонської області, в якому розміщені землі господарства, характеризується помірно-спекотним і дуже посушливим кліматом. Середня температура січня складає мінус 4,8°C, липня – 22,7°C. Сума позитивних (активних) температур за вегетаційний період складає 3200-3500°C. Тривалість без морозного періоду – 165-200 днів, вегетаційного – 210-240 днів.

Весняні заморозки припиняються в середньому в другій декаді квітня, але в окремі роки вони спостерігаються в третій декаді травня. Осінні заморозки наступають в середньому в третій декаді жовтня, найбільш ранні – в третій декаді вересня.

Річна сума опадів коливається у межах 350-470 мм. Основна кількість опадів (60-70%) припадає на теплий період року переважно у вигляді злив. Характерні тривалі бездощові періоди (50-60 діб і більше).

До загрозливих погодних явищ у весняно-літній період відносяться суховії та чорні бурі, які чотири рази в десять років викликають посухи.

Територія землекористування господарства розміщена в південній частині Причорноморської низовини на лівобережжі Дніпра. В

геоморфологічному відношенні тут виділяють другу і третю надпойменні тераси Дніпра і плато. Центральна частина території розміщена в межах третьої надпойменої тераси Дніпра. Ця тераса являє собою слабо хвилясту рівнину з невеликим нахилом на захід і північний захід по другій надпойменній терасі.

Аналізуючи карту ґрунтів, слід зазначити, що регіону, де знаходиться господарство, відповідають чорноземи звичайні та південні, а також каштанові ґрунти.

Таким чином, природнокліматичні умови зони визначили дану місцевість як зону ризикового землеробства.

Основним засобом виробництва у сільськогосподарських підприємствах є земля. Земельні ресурси зумовлюють рівень розвитку всіх інших ресурсів у господарствах. Площа землекористування сільськогосподарського підприємства залежить від його розмірів, форми власності, рівня спеціалізації і виробничого напрямку.

СПП ЗАТ “Чорнобаївське” спеціалізується на промисловому виробництві продукції птахівництва. Галузь рослинництва не має великого значення в економіці господарства, тому воно займає невелику площу.

У сільському господарстві земля – це головний засіб виробництва, без якого неможливий сам процес виробництва продукції рослинництва і тваринництва.

Земля одночасно є предметом і засобом праці, а отже, і головним засобом виробництва. Земля значною мірою визначає темпи розвитку і рівень ефективності сільськогосподарського виробництва.

Земельна площа на протязі 2017-2018 років не змінювалась і складала 60,18 га. Зазначимо, що найбільший відсоток займають сільськогосподарські угіддя, де рілля складає 39,73%, а пасовища – 15,94%.

У 2019 році земельна площа господарства значно зросла – майже у

15 разів – і становила 888,2 га. Господарство заключило угоди оренди з приватними власниками землі. Переважна більшість земель (97%) відноситься до категорії сільськогосподарських угідь, найбільшу частку серед них складає рілля (861,5 га або 98,9%). Таке розширення площі землекористування господарства дозволить забезпечувати основну галузь (птахівництво) кормами власного виробництва, а також отримувати додаткові кошти від реалізації продукції рослинництва.

Негативною рисою структури землекористування, яка склалась у СПП ЗАТ “Чорнобаївське” є відсутність зрошуваних земель. Господарство розташоване у зоні ризикованого землеробства, що пов’язане з недостатнім зволоженням, тому застосування зрошення є необхідною і найважливішою складовою отримання стабільно високих урожаїв сільськогосподарських культур.

З наведеного вище можна зробити висновок щодо спеціалізації даного господарства. Зрозуміло, що для СПП ЗАТ “Чорнобаївське” вирощування сільськогосподарських культур не є основною спеціалізацією господарства і розміри земельних угідь не відіграють значної ролі в економіці господарства. Це характерно для всіх вузькоспеціалізованих господарств.

Проаналізуємо розміри виробничо-господарської діяльності підприємства, що є об’єктом дослідження.

Одним з найважливіших показників, які характеризують розмір виробництва у сільськогосподарському підприємстві, є забезпеченість господарства виробничим потенціалом. Виробничий потенціал підприємства складають основні ресурси, які приймають участь у його господарській діяльності (земельні ресурси, основні фонди, енергетичні потужності, поголів’я худоби і птиці тощо).

Забезпеченість виробничим потенціалом підприємства розраховується на одного середньорічного працівника, зайнятого у сільськогосподарському виробництві.

У зв'язку з тим, що кількість працівників в господарстві з кожним роком стає менше, показники їх забезпеченості виробничими ресурсами (за виключенням земельних) не мають суттєвих змін. В останньому 2019 році показники дещо знизились, що свідчить про погіршення економічної ситуації у господарстві. Що стосується земельних ресурсів, то через їх суттєве розширення, значною мірою зросли і показники забезпеченості працівників цим видом ресурсів. Так, тоді як у 2018 році на кожного середньорічного працівника, зайнятого в основному виробництва, приходилось лише 0,12 га сільськогосподарських угідь і 0,095 га ріллі, у 2019 році цей показник становив 2,95 га і 2,92 га відповідно.

Отже, складні економічні умови, в яких СПП ЗАТ “Чорнобаївське” довелось працювати у 2019 році, негативно вплинули на стан самого господарства. Сільськогосподарському підприємству довелось скорочувати основні фонди і поголів'я худоби і птиці. В той же час розширилась площа землекористування господарства.

Важливим фактором успішної діяльності сільськогосподарських підприємств по виробництву сільськогосподарської продукції є раціональна спеціалізація господарства. Спеціалізація передбачає зосередження матеріальних і трудових ресурсів господарства на виробництві тих видів продукції для яких є найкращі природні умови.

Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств визначається, у більшості випадків, обраним виробничим напрямом спеціалізації відповідно до ґрунтово-кліматичних умов регіону і розміщення господарства.

Спеціалізація як головний фактор визначається суспільним поділом праці, орієнтацією на виробництво окремих видів продукції або частини продукту чи технологічного циклу.

Під поняттям “спеціалізація сільськогосподарського господарства” розуміють переважний розвиток однієї або кількох галузей у

виробництві товарної продукції в окремих господарства, районах, областях і регіонах. Розвиток цих галузей і виробництво відповідних продуктів визначають виробничий напрям сільського господарства.

Процес спеціалізації характеризується зосередженням засобів виробництва і робочої сили сільськогосподарських підприємств на виробництві окремих видів товарної продукції з урахуванням природних і економічних умов.

Спеціалізація є основою масового виробництва товарної продукції, структури якої визначає ті види сільськогосподарської продукції, з якими господарство і регіони виступають у суспільному поділі праці. Тому спеціалізація характеризується тими галузями і продуктами, частка яких у структурі товарної продукції найбільша.

Спеціалізація господарства визначається структурою його грошових надходжень від реалізації товарної продукції, в якій відображаються характер його економічних зв'язків з народногосподарських комплексом та його роль у суспільному поділі праці.

Рівень спеціалізації визначається за часткою всіх товарних галузей і користуються при цьому формулою:

$$K_c = \frac{\sum P_i}{\sum_{i=1}^n P_i(2i-1)}, \quad (2.1)$$

де K_c – коефіцієнт спеціалізації;

P – питома вага її галузі в сумі виручки від реалізації продукції, %;

i – порядковий номер галузі у ранговому ряді за її часткою у виручці від реалізації продукції.

Найбільшу виручку господарство одержало від продажу яєць, що в середньому за три роки складає 2413, 33 тис. грн., або 58,43% від загальної виручки.

Коефіцієнт спеціалізації, розрахований за формулою 2.1 дорівнює:

$$K_{сп} = \frac{100}{211.01} = 0,47$$

Таким чином коефіцієнт спеціалізації знаходиться в межах від 0,41 до 0,60, що відповідає високому рівню спеціалізації з одною основною галуззю виробництва і трьома – чотирма додатковими. СПП ЗАТ “Чорнобаївське” спеціалізується на виробництві яєць і м’яса птиці, а також їх переробці. Додатковими галузями є вирощування свиней на м’ясо, а також виробництво молока і вирощування ВРХ на м’ясо.

Спеціалізація господарства супроводжується концентрацією виробництва, яка створює необхідні умови для його розвитку на основі використання сучасної техніки, технології та прогресивних форм організації праці. Концентрація виробництва є процесом зосередження засобів виробництва, земельних і трудових ресурсів з метою збільшення виходу продукції у спеціалізованих підприємствах. Концентрація сільського господарства – об’єктивна закономірність його розвитку і сприяє підвищенню ефективності виробництва. При великих розмірах галузей значно розширюються можливості ЗАТ “Чорнобаївське” у застосуванні прогресивних технологій, інтенсивніше і раціональніше використовуються засоби виробництва. Перевагами великого виробництва є підвищення продуктивності праці і зниження собівартості сільськогосподарської продукції.

Концентрація виробництва в ЗАТ ”Чорнобаївське” здійснюється у формі нагромадження виробництва, що забезпечує розширене відтворення і сприяє посиленню концентрації виробництва. Так, з розвитком птахофабрики значно зросли розміри основних і оборотних фондів, що є головною передумовою концентрації сільськогосподарського виробництва. Процес концентрації сільськогосподарського виробництва відбувається постійно і сприяє підвищенню ефективності виробництва. Переваги великого підприємства полягають у можливості ширшого застосування машин, у

більшій доступності кредиту, комерційній перевазі великого господарства. ЗАТ “Чорнобаївське” використовує науково освічених керівників, ширше користується кооперацією працівників і поділом праці.

Розміри господарства характеризують додаткові показники: площа сільськогосподарських угідь і ріллі, чисельність середньорічних працівників, поголів'я птиці, де також спостерігається тенденція до збільшення.

Отже, поглиблення спеціалізації тісно пов'язано із процесом концентрації виробництва. Збільшуючи масштаби виробництва, посилюються процеси концентрації у сільськогосподарських галузях, відбувається переведення їх на індустріальні технології та підвищення рівня їх інтенсивності.

Концентрація виробництва сільськогосподарського підприємства визначається системою показників, серед яких найголовнішими є обсяг валової і товарної продукції. Додатковими показниками рівня концентрації господарства виступають площа сільськогосподарських угідь і ріллі, середньорічна чисельність працівників, наявність основних виробничих фондів та оборотних засобів, поголів'я продуктивної худоби і птиці, сума енергетичних потужностей.

Вартість валової продукції в порівняних цінах 2017 року тенденцію до зростання. У 2019 році було отримано на 12,3% більше продукції, ніж у 2017 і на 4,3% більше, ніж у 2018 році. Водночас вартість товарної продукції господарства знижується в середньому на 10% за рік.

Показники наявності виробничих ресурсів варіюють на протязі років дослідження. В 2019 році спостерігається збільшення чисельності персоналу підприємства (на 3%) у порівнянні з 2017 роком. Вартість основних фондів при цьому скорочується, а оборотних – збільшується.

Отже, в кризових умовах господарювання СПП ЗАТ

“Чорнобаївське” вимушене поступово скорочувати обсяги виробництва в основній галузі, щоб зберегти стабільне економічне становище.

2.2. Основні економічні показники діяльності підприємства

Для більш повної характеристики господарства, що досліджується, необхідно проаналізувати основні економічні показники його виробничо-комерційної діяльності.

В ефективності виробництва відображається вплив комплексу взаємозв'язаних факторів, які формують її рівень і визначають тенденції розвитку. Для оцінки економічної ефективності сільськогосподарського виробництва використовують відповідний критерій і систему взаємозв'язаних показників, які характеризують вимоги економічних законів і вплив різних факторів.

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва визначається відповідно як ефективність народногосподарських галузей і виробництва окремих продуктів, а також господарської діяльності сільськогосподарських підприємств і окремих заходів. Залежно від цього використовують різні економічні показники, які повинні бути органічно взаємопов'язані і відповідати критерію ефективності. Вони не можуть бути єдиними для оцінки рівня народногосподарської ефективності сільського господарства і госпрозрахункової ефективності окремих його галузей і видів продукції, агротехнічних, зооветеринарних і організаційно-економічних заходів, впровадження науки і передової практики.

Для визначення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва необхідно не тільки обчислити одержаний при цьому результат (ефект), а й зіставити його з витратами засобів виробництва як затрати (ресурси) функціонують сільськогосподарські угіддя; затрати живої праці працівників матеріального виробництва; основні і оборотні

виробничі фонди, витрати спожитих засобів і предметів праці (матеріальні витрати); річні витрати виробництва.

При цьому категорія витрат набуває певних функціональних форм, які визначають класифікацію витрат сільськогосподарського виробництва в господарствах.

Показники економічної ефективності сільськогосподарського виробництва визначають і порівнюють за окремі роки або в середньому за три - п'ять років. Вони характеризують ефективність використання землі як основного засобу виробництва, рівень продуктивності праці, тобто ефективність використання трудових ресурсів, фондівіддачу і фондомісткість продукції, окупність витрат, рівень рентабельності.

Для всебічного і глибокого аналізу економічної діяльності господарства необхідно розглянути основні економічні показники за останні три роки, наведені в табл. 2.1.

Процентне відношення величини показників 2019 року до їх значень у 2017 і 2018 роках в окремих випадках не визначалось, оскільки з об'єктивних причин відбулось їх збільшення.

Розглядаючи табл. 2.1 треба відмітити, що за досліджуваний період з 2017 по 2019 рр. загальна земельна площа змінилась з 60,18 га до 888,2 га. Середньорічна численність працівників починаючи з 2017 року зменшилась і в 2018 році складала 252 чоловіка. У 2019 році відбулось збільшення середньорічної чисельності працівників на 15,9% у порівнянні з попереднім роком.

Вартість основних виробничих фондів з кожним роком поступово знижується. Так у 2017 році на балансі господарства було на 9,4% більше основних засобів сільськогосподарського призначення, ніж у 2019, а у 2018 – на 7,3%. Такі дані свідчать про неухильне „старіння” основних засобів і зниження їх залишкової вартості в результаті зносу. Водночас, зросла ефективність використання фондів – фондівіддача підвищується, а фондомісткість – відповідно знижується.

Таблиця 2.1

Основні економічні показники СПП ЗАТ “Чорнобаївське”

Показники	2017	2018	2019	2019 в % до	
				2017	2018
Закріплено землі всього, га	60,18	60,18	888,18	x	x
в т. ч. с. – г. угідь	33,5	33,5	861,5	x	x
з них ріллі	23,91	23,91	851,91	x	x
Середньорічна чисельність працівників, зайнятих у с. – г. виробництві, чол. :	281	252	292	103,9	115,9
у рослинництві	1	1	16	x	x
у тваринництві	280	251	276	98,6	110
Поголів'я тварин і птиці, ум. гол.	4437,2	3877,2	3945,4	88,9	101,8
Вартість валової продукції у співставних цінах 2017р. всього, тис грн.	6538,33	6339,67	6958,8	112,3	104,3
у рослинництві	3,8	3,5	426,4	x	x
у тваринництві	4534,53	4336,1	6532,4	144,1	150,7
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	3126,05	3009,45	3553,05	113,7	118,1
Середньорічна вартість основних виробничих фондів с. – г. призначення, тис. грн.	9091,45	8881,0	8233,9	90,6	92,7
Фондозабезпеченість, тис. грн.	271,39	265,10	9,56	x	x
Фондоозброєність, тис. грн.	32,35	35,24	28,20	87,2	80,0
Фондовіддача, грн.	0,50	0,49	0,85	170,0	173,5
Фондомісткість, грн.	2,00	2,05	1,2	60,0	58,5

Продовження табл. 2.1

Середньорічні енергетичні потужності, к. с.	9423,9	9543,2	9560,7	101,5	100,2
Валовий дохід, тис. грн.	767,9	1280,4	3200,9	416,8	249,0
Чистий дохід, тис. грн.	512,6	619,6	1229,1	239,8	198,4
Прибуток від галузей с. – г. виробництва, тис. грн.	516,3	733,5	1876,5	363,5	255,8
Повна собівартість реалізованої с- г. продукції, тис. грн..	3435,13	2990,7	4032,0	117,4	134,8
Рівень прибутку, %	2,74	6,17	15,92	x	x
Рівень рентабельності сільського господарства, %	15,03	24,53	46,5	x	x

Поголів'я тварин і птиці на кінець року має тенденцію до зниження за аналізований період. В 2019 році воно скоротилось на 11,1% в порівнянні з 2017 роком. Але у порівнянні з попереднім 2018 роком умовне поголів'я незначною мірою зросло.

Вартість валової продукції у порівняльних цінах поступово зростає, а вартість товарної продукції – знижується. Такі на перший погляд протилежні зміни можна пояснити наступним чином.

Вартість валової продукції вимірюється у порівняльних цінах 2017 року, що дозволяє нівелювати вплив цінового фактору на визначення розмірів виробництва. Збільшення цього показника означає зростання обсягу виробленої продукції. Крім того, в СПП ЗАТ “Чорнобаївське” збільшене виробництво кормів, які не реалізуються, а споживаються у галузі тваринництва. Виробництво товарної продукції навпаки скорочується.

Вартість товарної продукції вимірюється у фактичних цінах реалізації, тобто її зменшення може означати як скорочення обсягів продажу, так і зниження цін на продукцію. В даному випадку, оскільки

відомо, що обсяги виробництва збільшуються, можна зробити висновок про негативний вплив цінового фактору на суму виручки.

Причин такого зменшення розмірів виробництва може бути декілька – по-перше, скорочення виробничого потенціалу господарства, по-друге, зниження інтенсивності використання наявних ресурсів (трудових, матеріальних і грошових). Це негативно відображається на всій економіці підприємства.

Відносними показниками, які характеризують ефективність виробництва є рівень прибутку і рівень рентабельності.

В 2019 році показник рівня прибутку становить 15,92%, тобто на кожну гривню виробничих фондів отримують майже 16 копійок прибутку. (на 9,75 і 13,18 коп. більше від рівня 2017 і 2018 рр. відповідно).

Рівень рентабельності характеризує відсоткове відношення прибутку до комерційної собівартості реалізованої продукції. В 2019 році він становив 46,5% тоді як в 2017 р. – 15,03% а в 2018 р. – 24,53%.

Даний рівень рентабельності свідчить, що господарство отримує достатньо прибутку для відтворення процесу виробництва, успішно вирішує питання окупності витрат і зростання прибутковості виробництва, яке можливе лише на основі зростання ефективності виробництва.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ І ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

3.1. Економічна ефективність виробництва продукції тваринництва

На сучасному етапі в області галузь птахівництва знаходиться в дуже складному становищі. Спеціалізовані птахівничі підприємства, які до 2010 року забезпечували 80% виробництва яєць і м'яса птиці не сьогодні не працюють, хоча виробничий потенціал іще не втрачений. Галузь птахівництва здатна за умови державної підтримки швидко відновити виробництво і зайняти достойне місце серед інших галузей тваринництва у забезпеченні населення білковими висококалорійними продуктами харчування.

Чинне місце у нарощуванні виробництва займуть спеціалізовані підприємства з високим рівнем механізації і автоматизації виробництва до яких належить і СПП ЗАТ “Чорнобаївське”.

Господарство має значний виробничий потенціал по виробництву куриних яєць і м'яса птиці. Це єдине господарство птиці в області яке в 2017 році вирощувало бройлерів на м'ясо, але виробництво не забезпечило належної норми прибутку і не було досить ефективним із-за високої ціни на комбікорми, біодобавки, ветеринарні препарати. Ці фактори змусили відмовитися від бройлерного виробництва 2019 року.

Господарство має виробничі потужності для виробництва куриних яєць в обсязі 20 млн. шт. і однієї тисячі тонн м'яса птиці. Згідно з програмою розвитку галузі птахівництва на 2017 – 2005 роки господарство повинно забезпечити нарощування обсягів виробництва м'яса птиці від 0,3 до 0,6 тис. т. за ці роки.

Для подальшого аналізу необхідно визначити питому вагу галузі в економіці господарства, яка характеризується її долею у поголів'ї, вартості валової і товарної продукції, витратах виробництва і праці, у формуванні.

Відмітимо, що хоча умовне поголів'я птиці галузі птахівництва в СПП ЗАТ “Чорнобаївське” зменшується, все ж таки птахівництво є основною галуззю господарства. Питома частка птахівництва у загальному поголів'ї майже не змінюється і становить 97,3 -97,9%.

Зменшуються питома вага галузі за виробничими затратами з 96,1% в 2017 році до 82,5% в 2019 році. Повна собівартість продукції у птахівництві з кожним роком коливається мало, її питома частка становить близько 75%

Тенденцію до підвищення має виручка від реалізації продукції досліджуваної галузі, з кожним роком зростає її питома частка - з 44,2 у 2017 році до 58,2% у 2019 році.

Відмітимо позитивний момент, що витрати праці в аналізованих роках зменшується, а витрати на оплату праці залишаються майже постійними. А негативний момент це те, що витрати кормів залишаються на одному рівні, а поголів'я птиці в господарстві зменшується.

Роблячи висновок, можна сказати, що птахівництво – перспективна галузь. Але цінова ситуація зумовила те, що у підприємстві витрачається досить багато коштів на ветпрепарати, корми та інші засоби виробництва, через що галузь птахівництва в СПП ЗАТ “Чорнобаївське” у 2019 році стала збитковою. Зрозуміло, що розвитку птахівництва треба уділяти більше уваги: удосконалювати технологію виробництва та організацію праці, оптимізувати годування та умови утримання птиці.

Головною метою птахівництва є постійне збільшення об'ємів виробництва продукції та підвищення її якості, шляхом збільшення

чисельності птиці та подальшого росту їх продуктивності при менших витратах праці, кормів, засобів на виробництво одиниці продукції.

Птахівництво, яке ведеться на індустріальній основі, вимагає високого рівня розвитку матеріально-технічної бази, розведення ліній гібридної птиці спеціалізованих порід, а також постійного і повного задоволення потреб в високоякісних і повноцінних кормах з використанням повноцінних комбикормів і вітамінно-білкових добавок, мікроелементів, амінокислот, антибіотиків для всіх видів птиці.

До натуральних показників які характеризують економічну ефективність галузі птахівництва належать такі показники як: продуктивність птиці – середньорічна несучість курей, середньодобовий приріст живої маси молодняка птиці.

В цих показниках сконцентровано вплив різних факторів:

- технологічних – умови утримання і годівлі птиці, рівень механізації і автоматизації;
- економічних – забезпечення технологічного процесу необхідними елементами, платоспроможність господарства, наявність основних і оборотних засобів;
- організаційних – підпорядкованість підрозділів, рівень і система оплати праці, зв'язки з іншими підприємствами.

Продуктивність птиці за три роки, що аналізується знаходиться майже на одному рівні. Яйцєносність курей в 2019 році становить 196,1 шт., що на 4% нижче рівня 2017 року і на 1,8% - рівня 2018 року.

Середньодобовий приріст молодняка птиці на вирощуванні та відгодівлі в 2019 році найвищий – 19,7 грамів, що на 60,2% і на 27,9% більше відповідно до попередніх років.

Але збільшення поголів'я і продуктивності птиці це лише шлях до вирішення основної проблеми – збільшення виробництва яєць і м'яса птиці для задоволення суспільних потреб з максимально ефективним використанням наявності ресурсів, тобто господарство повинно

вирішити питання про підвищення економічної і соціальної сторін ефективності виробництва.

Два основні фактори які впливають на виробництво продукції птахівництва є продуктивність і середньорічне поголів'я птиці.

Використовуючи індексний метод, визначимо вплив цих основних факторів на рівень виробництва, якою мірою цей вплив зумовив зміну його абсолютної величини. За базисний рік приймемо 2017, а за звітний - 2019 рік.

Проведенні розрахунки свідчать, що виробництво яєць в господарстві зросло на 584,6 тис. шт. Це є наслідком збільшення поголів'я курей-несучок на 6,24 тис. голів за рахунок цього в 2019 році господарство додатково отримало 1274,3 тис. шт. яєць, але за рахунок зниження продуктивності птиці від 204,3 шт. до 196,1 недоотримало 689,7 тис. яєць. Валовий вихід приросту живої маси птиці в 2019 році порівняно з 2017 роком зменшився на 873 ц в тому числі за рахунок зменшення поголів'я на 2050,1 ц, а за рахунок зростання продуктивності птиці – зріс на 1177,1 ц.

Для керівництва господарства важливо з'ясувати причини які зумовили зменшення поголів'я і продуктивності і прийняти обгрунтоване рішення з підвищення об'ємів виробництва.

В подальшому аналізі ми розглянемо інші показники ефективності виробництва, такі як продуктивність праці, рівень і норму рентабельності, прибуток і валовий дохід галузі, які характеризують ефективність з вартісної сторони.

Найважливішою умовою прискореного розвитку птахівництва є створення міцної кормової бази. Від цього безпосередньо залежать можливості збільшення поголів'я птаха і підвищення її продуктивності, що у свою чергу, визначає темпи росту і рівень виробництва продукції галузі.

Годівля курей ґрунтується на детальній характеристиці складу

кормів як первинного показника поживності, особливостях анатомічної будівлі травного тракту, фізіології травлення усмоктування живильних речовин корму і біохімічних перетворень їх в обмінних процесах.

Основний вид корму для курей - повнораціонний комбікорм, основу якого складає молоте зерно злаків і бобових, збагачене білковими, мінеральними і вітамінними добавками. Висока якість кормів - гарантія підвищення продуктивності птиці, збереження її здоров'я.

Основу успіху в птахівництві створюють комбікорми, а постачання ними господарств у даний час не відповідає потребам ні по кількості, ні по якості, що спричиняє погіршення виробничих показників. Немає стабільної кормової бази. Причиною цього є відсутність у достатній кількості землі для вирощування зернових і кормових культур. Останнім часом птахівниче господарство перейшло на годівлю птахів кормами власного виробництва.

Дорожнеча промислових кормосумішей поряд з погіршенням їхньої якості змусила СПП ЗАТ "Чорнобаїське" стати на шлях виготовлення кормів власними силами, закупаючи тільки зерно, тобто створити власний кормоцех. Уже більш 4 років виготовляються комбікорми в господарстві. Може це і не кращий вихід, але на даний момент для підприємства він є самим вигідною. Основу готування кормів складає мелене зерно. Однак у зерноsumішах не вистачає білка, мікроелементів і вітамінів. Покупка сировини на ринку і готування кормосумішей безпосередньо в господарстві мають свої позитивні сторони, оскільки дозволяють активно впливати не тільки на їхню вартість, але і на якість, від якого, у свою чергу залежать продуктивність і життєздатність птаха.

Найважливішою умовою стабільного розвитку птахівництва у господарстві є створення міцної кормової бази. Від цього безпосередньо залежить можливість збільшення поголів'я птиці і підвищення її продуктивності, що в свою чергу визначає темпи зростання і рівень

виробництва продукції птахівництва. Раціональне використання кормів є однією з умов підвищення продуктивності птаха і зниження витрат на одиницю продукції. У 2019 році господарство взяло в оренду 828 га ріллі для створення кормової бази.

У господарстві на виробництво 1 тис. шт. яєць було витрачено 2,2 ц корм. од., що на 10 % більше, ніж у попередньому році. Витрати на 1 ц м'яса птиці становлять 2,5 ц корм. од., що майже відповідає раціональним нормативам.

У раціонах годівлі птиці переважають концентровані корми, частка яких в середньому за період складає 95,8 % у загальних річних витратах кормів. Витрати кормів на одиницю продукції птахівництва – величина непостійна. Вона залежить від рівня продуктивності тварин, якості кормів, збалансованості та повноцінності раціонів.

Збільшення вартості кормів привело до подорожчання 1 ц корм. од. Слід відзначити, що збільшення собівартості кормів пов'язане не з поглибленням їхньої поживності, а з підвищенням цін на різні добавки промислового виробництва. Також має тенденцію до збільшення витрат кормів на виробництво 1 тисячі штук яєць. Це обумовлено як зменшенням споживання кормів всього, так і зменшенням валового збору яєць. З цієї причини впровадження нових, більш живильних раціонів годівлі є дорогим, і тому не завжди вигідним для господарства. Тобто приріст продуктивності курей-несучок не завжди покриває витрати на підвищення рівня годівлі.

Отже, кормова база визначає рівень продуктивності птиці, від якого залежить рівень витрат на виробництво одиниці сільськогосподарської продукції і дає змогу об'єктивно оцінювати ефективність виробництва в конкретних умовах господарювання.

Основною формою організації праці на птахофабриці є бригада. За нею закріплюють повне поголів'я, пташник і розміщене в ньому обладнання.

Склад і розміри бригади залежать від виробничого призначення цеху, системи утримання птиці, рівня механізації і автоматизації процесів.

Норми закріплення поголів'я за пташницею-оператором встановлюють з урахуванням марки кліткових батарей і типу годівлі. У деяких птахівницьких цехах і на фермах є внутрішньо-бригадний поділ праці. Ланки всередині бригади, як правило створюють для використання однорідних операцій виробничого процесу. Ланка може складатися і з робітників різних професій (пташниць, слюсарів, електриків тощо).

Обов'язки працівників з обслуговування птиці розробляються зоотехніком і затверджуються керівником господарства.

Розміри і склад бригад визначені з урахуванням обсягу виробництва продукції, типу приміщень і прийнятої технології, рівня механізації й автоматизації процесів і інших умов підприємства. Розмір бригади на комплексі вирощування молодняку птаха складає 40 чоловік, на комплексі вирощування промислової череди - 70 і більш людей. Чисельність основних птахівниць-операторів, слюсарей-операторів, допоміжних працівників встановлена в залежності від типу і місткості приміщень, прийнятих машин і устаткування.

У залежності від розмірів приміщень, рівня механізації виробничих процесів, способів змісту і годівлі птаха різних видів і віків, кваліфікації виконавців норми обслуговування на даному підприємстві при клітинному змісті складають; дорослих курей - 15-40 тис. гол., молодняку - 30-35 тис. гол.

Застосування в господарстві клітинних батарей, таких як КБМ-2, КВУ-3, КБН-3, ОБН-1. ККТ дало можливість підвищити інтенсивність використання виробничих потужностей, основних фондів і різко підняти продуктивність праці.

Зниження трудомісткості виробництва птахівницької продукції

господарством досягається при використанні більш зробленої технології виробництва цієї продукції, застосування сучасних машин і клітинною устаткування, Удосконалюванні організації праці.

У господарстві економія робочого часу досягається при ущільненні робочого дня, ефективному використанні робочого часу. Тут головною умовою економії робочого часу є ретельна підготовка до роботи. Робочій день починається з 8 години ранку. вчасно завозяться корми, і тара для збору яєць, у строго зазначений час (10.00 годин) відправляють у забійний цех слабку птицю, вчасно вивозиться гной.

Працівники господарства знають, що зниження продуктивності праці спричиняє підвищення собівартості виробленої продукції і зменшення рентабельності. Тому, тут строго дотримується трудова дисципліна, технологічний процес виробництва, правила внутрішнього розпорядку підприємства, правила санітарії і техніки безпеки — адже від цього залежить продуктивність праці в господарстві.

Форми оплати праці в птахівництві аналогічні існуючим в інших галузях тваринництва. Основною формою оплати праці при виробництві продукції птахівництва у СПП ЗАТ “Чорнобаївське” є акордно-преміальна. Це колективний вид оплати праці, комбінований різновид відрядної та погодинної оплати праці. Акордна розцінка розраховується по двох показниках: 1) обсяг виконаних робіт та відпрацьований час; 2) кількість і якість виробленої продукції.

Перша частина (обсяг робіт) виступає у формі авансу, який може бути як відрядний так і погодинний.

Друга частина за кінцевий результат – отримання продукції. Формується за рахунок збільшення тарифного розряду на 25-50%. Акордна оплата праці проводиться після отримання продукції, різниця між виплаченим та протязі року авансом та нарахованого сумою за продукцією є тією різницею, що виплачується за другий показник пропорційно виплаченого авансу.

Головним завданням в сфері праці є більш ефективне використання трудових ресурсів. Зростання виробництва продукції сільського господарства може бути досягнуте або за рахунок збільшення кількості ресурсів, які використовуються або за рахунок підвищення ефективності їх використання. Важлива роль відводиться використанню трудових ресурсів є продуктивність праці. Вона виражає зв'язок між об'ємом виробництва і затратами праці. Під продуктивністю праці розуміють результативність конкретної праці, ефективність цілеспрямованої трудової діяльності людини протягом певного робочого часу. Це співвідношення між кількістю виробленої продукції і робочим часом, витраченим на її виробництво. Продуктивність праці являє собою здатність конкретної праці людини виробити певну кількість споживчих вартостей за одиницю робочого часу. Продуктивність праці зростає в разі збільшення виробництва продукції за одиницю робочого часу або зменшення витрат праці на виробництво одиниці продукції.

Підвищення продуктивності праці є найбільш актуальною проблемою, від якої залежать темпи розширеного відтворення і повне задоволення потреб населення в його продукції.

Для визначення рівня і динаміки продуктивності праці в галузях сільського господарства використовують систему натуральних і вартісних показників. Продуктивність праці в сільському господарстві є складною економічною категорією, яку характеризують прямі, обернені і побічні показники.

Прямі показники продуктивності праці розраховують як співвідношення об'єму виробленої продукції до кількості витраченого робочого часу.

Додаткові показники використовують для оперативного контролю за ефективністю використання праці на проміжних операціях технологічного процесу. До них належать і об'єм виконаних робіт за день або годину; витрати праці на виконання одиниці об'єму робіт;

нагрузка поголів'я птиці на одного робітника; витрати праці на 1 гол. птиці.

Дані свідчать про нестабільне становище, в якому опинилась галузь птахівництва СПП ЗАТ “Чорнобаївське” в період з 2017 по 2019 роки. Поголів'я курей промислового стада зросло порівняно з попередніми роками на 8,0% і 52,6% відповідно. Водночас, поголів'я молодняку на вирощуванні і відгодівлі скоротилось значною мірою - на 50,9% порівняно з 2017 роком і на 47,5% порівняно з 2018 роком. В зв'язку з цим значно скоротилося виробництво приросту птиці (майже на 30% щорічно), а виробництво яєць в 2019 році перевищує рівень 2017 року на 3,7%, а 2018 року – на 41,7%. Витрати праці при цьому змінюються незначною мірою: при виробництві приросту молодняку скорочуються відповідно на 35,9 і 21,6%; при виробництві яєць – зростають на 3,5 та 13,4%. Це стало причиною коливання прямих показників продуктивності праці і відповідно показників витрат праці на одиницю продукції або на 1 голову птиці.

Так продуктивність праці при виробництві куриних яєць у 2019 р. порівняно з 2017 роком зростає на 0,2%, а з 2018 – на 25,0%. При вирощуванні молодняку птиці – у порівнянні з 2017 роком підвищилась на 22,1%, а з 2018 – знизилась на 14,4%.

Для більш детального вивчення впливу основних факторів на продуктивність праці ми зробили розрахунки використовуючи індексний метод. Визначимо вплив основних факторів на виробництво праці, якою мірою цей вплив зумовлює зміну його абсолютної величини.

Основними факторами, за якими проводиться аналіз методом ланцюгових підстановок, обрані витрати праці на 1 голову птиці (люд.-год.) та продуктивність птиці (середня яйценосність на одну курку-несучку, шт. яєць та середньодобовий приріст живої маси молодняку на вирощуванні, г).

В якості результативного показника виступає трудомісткість

продукції, тобто витрати праці на одиницю продукції, люд.-год. (на 1000 шт. яєць та на 1 ц приросту живої маси молодняку).

За базисні величини приймемо показники 2018 року, а за звітні - 2019 року.

Роблячи висновки можна сказати, що в 2019 році трудомісткість продукції яєчного птахівництва зросла, тобто продуктивність праці знизилась. По виробництву яєць зростання трудомісткості відбулось в основному за рахунок зниження продуктивності птиці на 0,7 люд.-год., а за рахунок збільшення затрат праці на одну голову птиці - на 0,2 люд.-год. на кожну 1000 яєць. По вирощуванню молодняку птиці витрати праці на одиницю продукції ростуть на 1,1 люд.-год. на кожний центнер приросту за рахунок продуктивності. Загальне відхилення трудомісткості від'ємне (-4,4 люд.-год.) отримане скорочення затрат праці на одну голову птиці (на 5,5). Отже основним фактором впливаючим на коливання трудомісткості по основним видам продукції птахівництва в СПП ЗАТ "Чорнобаївське" є продуктивність птиці.

Економічна сутність підвищення продуктивності праці полягає в тому, що при виробництві продукції частка живої праці скорочується, а минулої зростає, але так, що загальна сума затрат праці є основною для визначення вартості продукції, оскільки вартість товару визначається виключно наявним у ньому робочим часом.

Співвідношення між живою і уречевленою працею змінюється з підвищенням технічної оснащеності. З впровадженням у виробництво досягнень НТП співвідношення затрат живої і минулої праці змінюються в сторону збільшення затрат уречевленої і збільшення живої праці.

В аналізі результатів господарської діяльності сільськогосподарського підприємства показники собівартості займають центральне місце, так як головна роль в укріпленні і подальшому розвитку економіки належить зниженню собівартості.

Собівартість продукції є узагальнюючим економічним показником господарської діяльності, в якому відображається рівень організації та технології, використання матеріальних і фінансових ресурсів, оскільки є вартісною оцінкою використовуваних в процесі виробництва природних ресурсів, сировини, матеріалів палива, енергії основних фондів, трудових ресурсів та інших затрат на виробництво і реалізацію.

Таким чином собівартість є найбільш важливим показником економічної ефективності с.-г. виробництва і дозволяє оцінити і обґрунтувати ефективність використання природних ресурсів, стан технології і організації виробничої діяльності, впровадження досягнень науки та передового досвіду, рівня управління виробництвом.

Собівартість продукції є одним з важливих показників ефективності виробництва в якому відображається раціональне використання виробничого потенціалу підприємства. Собівартість продукції птахівництва складається під впливом багатьох факторів. Важливим з них є продуктивність курей і розмір затрат на їх утримання. На продуктивність впливає рівень годування і умови утримання птиці, породний склад, вік і інші фактори, а на розмір витрат – рівень механізації трудомістких процесів, виробництва і оплати праці робітників, їх кваліфікація, собівартість кормів тощо.

Собівартість продукції птахівництва за аналізований період змінюється неоднозначно. Так собівартість 1 тис. штук куриних яєць в 2019 році складала 191,53 грн., що на 7,6% вище ніж в 2017 році але на 4,3% нижче, ніж у 2018 році. Собівартість приросту птиці в 2019 році складала 515,93 грн., що на 9,2% більше ніж в 2017 році і на 4,5% нижче ніж в 2018 р.

Витрати на виробництво сільськогосподарської продукції неоднорідні і розподіляються за економічним значенням і характером участі у виробничому процесі, за якісним складом, за способом включення в собівартість. Відповідно до цього всі виробничі витрати

групується за окремими статтями. Собівартість сільськогосподарської продукції складається з багатьох статей витрат, які характеризують їх виробниче призначення. Метою обчислення собівартості сільськогосподарської продукції є своєчасне, повне і достовірне відображення фактичних витрат на її виробництво, а також контроль за використанням виробничих ресурсів.

Галузь птахівництва матеріаломістка, де витрати на оплату праці складають 5,57% при виробництві 1 тис. шт. яєць і 4,05% при виробництві 1 ц м'яса птиці. Відмітимо, що найбільшу питому вагу у собівартості продукції птахівництва займає така стаття витрат, як корми – 65,8% (або 126,3 грн.) при виробництві 1 тис. шт. яєць, і 68,2% (або 351,9 грн.) при виробництві 1 ц м'яса.

Виробництво будь-якої продукції в сільськогосподарських підприємствах повинно супроводжуватись підвищенням доходності галузі як необхідної умови відшкодування матеріальних і фінансових витрат та забезпечення необхідних нагромаджень для подальшого прискореного вдосконалення виробництва. В зв'язку з цим особлива увага приділяється підвищенню економічної ефективності.

За умов росту ефективності виробництва продукції забезпечується збільшення валової і товарної продукції, зміцнюється матеріально-технічна база галузі.

Підвищення економічної ефективності галузі сприяє зростанню доходів господарства, що є основою розширення і вдосконалення виробництва, підвищення оплати праці і поліпшення культурно-побутових умов працівників. Суть проблеми підвищення ефективності виробництва полягає в тому, щоб на кожну одиницю витрат - матеріальних, трудових і фінансових – досягти істотного збільшення обсягу виробництва продукції. Ефективність виробництва – це складне і багатогранне явище, тому для її визначення необхідно використовувати систему показників, спроможних водночас відображати специфіку і

особливості сільського господарства, пов'язані з функціонуванням у галузі птахівництва головного засобу виробництва – птиці.

Аналіз показує, що найбільший рівень товарності спостерігається при реалізації яєць птиці, де він складає 89,16% виробленої валової продукції. У 2019 році цей показник знижується до 80,89%. Частка реалізованого м'яса птиці в загальному обсязі його виробництва у 2019 році складає 32,40%, що є найвищим рівнем товарності за досліджений період. Низький рівень товарності - 10,77% у 2017 році, і 8,76% у 2018 році.

Зменшення витрат на виробництво продукції птахівництва у 2019 році вплинуло на зниження середньої ціни реалізації з 239,70 до 180,20 грн. за 1 тис. шт.. яєць і з 772,68 до 582,50 за 1 ц м'яса птиці. період з 2017 по 2018 роки ціна реалізації збільшилася на 27,7% при реалізації 1 тис. шт. яєць і на 78,9% при реалізації 1 ц м'яса птиці. Зазначимо, що 2017 рік господарство закінчило прибутково з невеликим рівнем рентабельності - 4,34%, що спричинено збитковістю виробництва м'яса, де на 1 грн. витрат отримано 0,08 грн. збитку, виробництво ж яєць характеризується рівнем рентабельності 5,45%.

Для всебічної оцінки ефективності виробництва і поглибленого її аналізу необхідно широко використовувати традиційні показники рентабельності. В них акумулюється вплив усіх факторів – природних, економічних і організаційно-господарських. Водночас на них істотно відбувається дія зовнішнього середовища. Рентабельне ведення виробництва означає, що підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції повністю відшкодовує витрати на її виробництво і одержує прибуток як головне джерело розширеного відтворення.

Найвищий рівень рентабельності, за результатами проведених розрахунків, галузь птахівництва був у 2018 році, де він складає 22,1%. Виробництво яєць було прибутковим із рівнем рентабельності 19,85%,

що у 3,6 рази більше попереднього року. Виробництво м'яса у 2018 році стає прибутковим, і досягає рівня рентабельності 43,1%. У 2019 році рівень рентабельності виробництва м'яса знижується до 27,1%. Зниження рівня рентабельності виробництва м'яса і збитковість виробництва яєць зумовило збитковість галузі птахівництва взагалі, де рівень рентабельності склав – 1,9%.

Крім рівня рентабельності виробництва економічна ефективність виробництва продукції характеризується такими показниками : продуктивність птиці, затрата труда і кормів, ціна реалізації однієї одиниці продукції. Розглянемо економічну ефективність галузі в табл. 3.1.

Аналіз ефективності окремих виробництв галузі птахівництва за даними табл. 3.1 показав, що вирощування курей на м'ясо для СПП ЗАТ “Чорнобаївське” є прибутковим. Від реалізації м'яса курей було отримано 126,3 грн. на 1 ц прибутку, що в порівнянні з попереднім 2018 роком зросло на 32,4%.

Середньодобовий приріст живої маси однієї голови за період з 2017 року по 2019 рік постійно зростав (з 12,3 г у 2017 році до 19,7 г у 2019), затрати праці на 1 ц приросту збільшились в 2019 році в порівнянні з 2018 роком на 16,3% склали 12,1 люд. год.

Повна собівартість 1 ц. м'яса птиці в 2019 році знизилась на 15,1% в порівнянні з 2017 роком. Ціна реалізації 1 ц м'яса птиці також збільшилась в 2019 році в порівнянні з 2017 роком більш ніж на 22% і склала 528,50 грн., а в порівнянні з 2018 роком знизилась на 31,6%.

Рівень рентабельності склав в 2019 році 27,1%. Це означає, що підприємство зацікавлене у виробництві своєї продукції. Також можна відмітити, що м'ясо курей стало користуватися більшим попитом в 2019 році, ніж в 2017 році.

Ефективним виробництвом галузі птахівництва в СПП ЗАТ “Чорнобаївське” було до 2019 року виробництво куриних яєць.

Таблиця 3.1

Економічна ефективність виробництва продукції птахівництва в СПП
ЗАТ “Чорнобаївське”

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2019 р. в % до	
				2017 р.	2018 р.
<i>Виробництво яєць</i>					
Реалізовано яєць, тис. шт.	13176,6	10392,0	12629,0	95,8	121,5
Середня несучість курки-несучки, шт.	204,3	199,7	196,1	96,0	98,2
Затрати праці на 1 тис. яєць, люд. год.	3,6	4,5	3,6	100,0	80,0
Повна собівартість 1 тис. яєць, грн.	178,0	200,0	194,57	109,3	97,4
Ціна реалізації 1 тис. яєць, грн.	187,70	239,70	180,20	96,0	75,2
Прибуток від 1 тис. яєць, грн	9,71	39,70	-14,37	x	x
Рівень рентабельності, %	5,45	19,85	-1,44	x	x
<i>Виробництво м'яса курей</i>					
Реалізовано м'яса птиці у фізичній вазі, ц.	432,0	410,0	1017,0	235,4	248,0
Середньодобовий приріст живої маси однієї голови, г.	12,3	15,4	19,7	160,2	127,9
Затрати праці на 1 ц. прирості, люд.-год.	14,8	10,4	12,1	81,8	116,3
Повна собівартість 1 ц. м'яса птиці, грн.	471,99	540,0	458,3	97,1	84,9
Ціна реалізації 1 ц. м'яса птиці, грн.	431,94	772,62	528,50	122,4	68,4
Прибуток на 1 ц. м'яса птиці, грн.	-17,3	95,4	126,3	x	132,4
Рівень рентабельності, %	-8,48	43,1	27,1	x	x

У 2019 році через зростання собівартості продукції і одночасне зниження середньої ціни реалізації господарство понесло збитки (14,37 грн. на кожній 1000 шт. яєць) Рівень збитковості при цьому становив

1,44%.

Загальним результатом діяльності галузі птахівництва в СПП ЗАТ „Чорнобаївське” у 2019 році став збиток у сумі 55,2 тис. грн. (рівень збитковості дорівнює 1,9%).

Отже, в СПП ЗАТ „Чорнобаївське” виробництво м'яса птиці залишається ефективним, а виробництво яєць – стає збитковим. Для господарства галузь птахівництва є перспективною, однак виявлено високу залежність результатів її діяльності від ситуації на ринку (в основному від цінового фактору).

3.2. Шляхи підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва на підприємстві

До перспектив розвитку птахівництва в цілому треба віднести розглянуті такі питання, як покращення економіки виробництва, наступне за підвищенням ефективності, а також властивості визначаючі якість птиці і процес їх удосконалення.

Основними напрямками подальшого розвитку птахівництва і підвищення його економічної ефективності є інтенсифікація виробництва яєць і м'яса на основі укріплення кормової бази, впровадження комплексної механізації виробничих процесів, широкого використання високопродуктивних спеціалізованих кросів птиці, удосконалення організації і оплати праці.

Для більш високої продуктивності в господарстві керівництво прагне до:

- 1) придбання нових кросів курей, які виявляють хорошу продуктивність в різних умовах середовища і забезпечення високої якості продукції;

- 2) провести реконструкцію і придбати нове оснащення для утримування птиці, котре є ефективним рішенням багаторічних

проблем;

3) розробити програми по збільшенню продуктивності курей, в котрих особливе значення приділено забезпеченню повноцінного годування. Такий підхід дозволить швидко амортизувати капіталовкладення, що дуже важливо в нестабільній економічній ситуації;

- 4) здійснити боротьбу зі спадом яйценосності;
- 5) впровадити нову програму дезинфекції приміщень;
- 6) намагатися знизити бій яєць.

В зв'язку з цим перед господарством стоять задачі розробити систему таких економічних і організаційних мір, котрі допомогли б збільшити виробництво продукції птахівництва.

Серед факторів, які визначають продуктивність курей, рівень і об'єм виробництва продукції, важливе значення має повне і безперервне забезпечення птиці повноцінними комбікормами високої якості. Система відгодівлі курей різних статево-вікових груп повинна бути науково-обґрунтованою, як можна повніше відповідати умовам кормо виробництва і завданням виробництва продукції птахівництва в господарстві. Вона потребує не тільки достатньої кількості комбікормів, збалансованості їх по поживних речовинам, а й економічного обґрунтування рецептури комбікормів.

Досвід показує, що важливо впровадити лімітоване годування курей з урахуванням фізіологічних закономірностей формування яєць і збільшення живої маси. Це дозволить на 5 – 7% знизити витрати кормів на лімітованого годування потребує спеціального устаткування, забезпечую чого дозовану роздачу корму.

Виробники тваринницької продукції впевнюються в рентабельності використання кормових ферментів в цілях покращення використання кормів і збільшення приросту живої маси.

Інтенсифікація птахівництва залежить від покращення племінних і

продуктивних якостей поголів'я. Так виведення і використання лінійної і гібридної птиці сприяє підвищенню продуктивності і, як наслідок, економічної ефективності галузі.

Гібридна птиця в зв'язку з явищем гетерозису по життєспроможності і продуктивності набагато переважає чисто-народну. Така птиця стійка до захворювань, має більш довший строк яйценосності і відрізняється хорошою оплатою корму.

В сучасному виробництві продукції птахівництва головною ціллю є утримання на високому рівні продуктивності, тому різні захворювання знижують її, і можуть призвести до серйозних наслідків.

У кур-несучок господарства спочатку таке зниження проявляється у подальшому ж причина серйозних втрат стає погіршення якості ячної шкарлупи, що в свою чергу безпосередньо впливає на інкубаційні якості яєць. Таким чином ветеринарна служба господарства в майбутньому прагне удосконалити план вакцинації, запобігаючи від хвороб і звернути особливу увагу на ті захворювання, які можуть вплинути на яєчну продукцію.

Втрати, які несе господарство із-за хвороб і падежу птиці, викликаних інфекційними хворобами, є дуже серйозною економічною проблемою.

Профілактична вакцинація і лікування самі по собі не достатні для боротьби з інфекційними хворобами. Погані зоогігієнічні умови, невірна дезинфекція і чищення приміщень є причиною збереження хвороботворних мікроорганізмів і паразитів середовищі.

Нерозривним доповненням різних програм охорони здоров'я птиці є правильна програма гігієни, оприділяюча основи проведення профілактичної, поточної і заключної дезинфекції. Рівень економічної ефективності птахівництва значною мірою визначається якістю продукції. Необхідно ліквідувати бій і зменшити виробництво мілких яєць, забезпечити прискорене вирощування і відгодівлю молодняку. При

цьому якість вирощеного ремонтного молодняку впливає на збереження птиці, рівень подальшої яйценосності курей і масу яєць.

Для подальшого розвитку галузі в СПП ЗАТ “Чорнобаївське” визначенні такі шляхи підвищення її економічної ефективності. Першочерговою продукції птахівництва необхідно забезпечити розумне і економічне використання кормових засобів. Це дозволить не тільки знизити собівартість продукції, а й збільшити її виробництво при використанні тої ж кількості кормів.

Велике значення для зниження собівартості яєць має підвищення продуктивності птицю. Важливим фактором, впливаючим на яйценосність курей, є суворе і дотримання температурного і світлового режиму, котрі в свою чергу, необхідні для створення хороших умов утримання птиці.

Суттєвим резервом зниження собівартості продукції і підвищення економічної ефективності його діяльності є подальший ріст виробництва праці. Основний шлях її підвищення – ріст рівня механізації виробничих процесів, чітка робота механізмів, дотримання технології виробництва. Необхідно також більш повно використовувати птице-місця, своєчасно проводити профілактичні перерви.

Існує і ряд внутрішніх резервів галузі, без використання поставлених завдань. Основу успіху в птахівництві значною мірою складає застосування комбікормів. Забезпечення ними господарств не відповідає потребами ні за кількістю, ні за якістю. Необхідно забезпечити вертикальні інтеграційні зв'язки із комбікормовими заводами і розширити права птахогосподарств у забезпеченні виробництва власними дешевими кормами за рахунок розширення посівних площ, оренди землі і орієнтації, селекції і технології що потребує розумного кредитування і дотацій, як з боку держави, так і з боку потенційних інвесторів.

ВИСНОВКИ

На основі проведених досліджень економічної ефективності і особливостей бухгалтерського обліку виробництва у галузі птахівництва в СПП ЗАТ “Чорнобаївське” можна зробити наступні висновки:

1. СПП ЗАТ ”Чорнобаївське” спеціалізується на промисловому виробництві продукції птахівництва. Складні економічні умови, в яких СПП ЗАТ “Чорнобаївське” довелось працювати у 2019 році, негативно вплинули на стан самого господарства. Сільськогосподарському підприємству довелось скорочувати основні фонди і поголів’я худоби і птиці. В той же час розширилась площа землекористування господарства.

2. Дані свідчать про нестабільне становище, в якому опинилась галузь птахівництва СПП ЗАТ “Чорнобаївське” в період з 2017 по 2019 роки. Поголів’я курей промислового стада зросло порівняно з попередніми роками на 8,0% і 52,6% відповідно. Водночас, поголів’я молодняку на вирощуванні і відгодівлі скоротилось значною мірою майже на 50% щорічно. В зв’язку з цим значно скоротилося виробництво приросту птиці (майже на 30%), а виробництво яєць в 2019 році перевищує рівень 2018 року на 41,7%.

3. Продуктивність птиці за три роки, що аналізуються знаходиться майже на одному рівні. Яйценосність курей в 2019 році становить 196,1 шт., що на 4% нижче рівня 2017 року і на 1,8% - рівня 2018 року. Середньодобовий приріст молодняку птиці на вирощуванні та відгодівлі в 2019 році найвищий – 19,7 грамів.

4. У 2019 році у господарстві на виробництво 1 тис. шт. яєць було витрачено 2,2 ц корм. од., що на 10 % більше, ніж у попередньому році. Витрати на 1 ц м’яса птиці становлять 2,5 ц корм. од., що майже відповідає раціональним нормативам. У раціонах годівлі птиці переважають концентровані корми, частка яких в середньому за період

складає 95,8 % у загальних річних витратах кормів. Витрати кормів на одиницю продукції птахівництва – величина непостійна. Вона залежить від рівня продуктивності тварин, якості кормів, збалансованості та повноцінності раціонів.

5. Собівартість продукції птахівництва за аналізований період змінюється неоднозначно. Так собівартість 1 тис. штук куриних яєць в 2019 році складала 191,53 грн., що на 7,6% вище ніж в 2017 році але на 4,3% нижче, ніж у 2018 році. Собівартість приросту птиці в 2019 році складала 515,93 грн., що на 9,2% більше ніж в 2017 році і на 4,5% нижче ніж в 2018 р. Найбільшу питому вагу у собівартості продукції птахівництва займає така стаття витрат, як корми – 65,8% (або 126,3 грн.) при виробництві 1 тис. шт. яєць, і 68,2% (або 351,9 грн.) при виробництві 1 ц м'яса.

6. Аналіз ефективності окремих виробництв галузі птахівництва за показав, що вирощування курей на м'ясо для СПП ЗАТ “Чорнобаївське” є прибутковим. Від реалізації м'яса курей було отримано 126,3 грн. на 1 ц прибутку. Рівень рентабельності склав в 2019 році 27,1%. Це означає, що підприємство зацікавлене у виробництві своєї продукції. Виробництво куриних яєць було ефективним до 2019 року. У 2019 році через зростання собівартості продукції і одночасне зниження середньої ціни реалізації господарство понесло збитки (14,37 грн. на кожній 1000 шт. яєць) Рівень збитковості при цьому становив 1,44%.

7. Загальним результатом діяльності галузі птахівництва в СПП ЗАТ “Чорнобаївське” у 2019 році став збиток у сумі 55,2 тис. грн. (рівень збитковості дорівнює 1,9%). Отже, в СПП ЗАТ „Чорнобаївське” виробництво м'яса птиці залишається ефективним, а виробництво яєць – стає збитковим. Для господарства галузь птахівництва є перспективною, однак виявлено високу залежність результатів її діяльності від ситуації на ринку (в основному від цінового фактору).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ